

Integracja architektury z otaczającym krajobrazem poprzez użycie lokalnych materiałów

Anna Podolska

Integrating
Architecture with
the Surrounding
Landscape by Using
Local Raw Materials

Słowa kluczowe: architektura regionalna, kształtowanie krajobrazu, miejscowe materiały, lokalna kolorystyka

W dzisiejszych czasach coraz częściej spotykamy się z zanikającą tradycją stosowania lokalnych materiałów i zastępowania ich powszechnymi materiałami syntetycznymi o szerokiej gamie kolorystycznej. W związku z czym integracja architektury z otaczającym krajobrazem jest utrudniona. Człowiek staje się wyobcowany z przyrody, której jest częścią. Na kształt procesów planistycznych, urbanistycznych i ruralistycznych w decydujący sposób wpływają czynniki ekonomiczne, które stymulują mechanizm oddalania człowieka od natury i umiejscawiają go w środowisku sztucznym, obcym charakterowi jego struktury fizycznej, ale również i psychicznej. Stały wzrost stopnia sztuczności środowiska nadaje mu bardziej jednolity charakter i doprowadza do jego monotonności [Celadyn 1992].

Jak powiedział Wiktor Zin [2005]: „Architektura jest dodaniem części do już istniejącej całości, którą jest krajobraz–środowisko. Istnieją dwie możliwości: dostrojenie się do harmonii przyrody i krajobrazu lub stworzenie przemyślanego kontrastu wobec nich”. W niniejszym artykule przedstawione zostaną przykłady kształtowania krajobrazu pod kątem harmonijnego dopasowania się do zastanej rzeczywistości. Posłużą do tego zebrane materiały z Polski

z Jury Krakowsko-Częstochowskiej i z Podhala oraz zagraniczne z Tyrolu i Sidi Bou Said w Tunezji, które są wynikiem prac terenowych autorki i studiów literaturowych. Porównanie to ma na celu ukazanie, jak rodzimy materiał może kształtować harmonię wizualną między krajobrazem a elementami wprowadzonymi przez człowieka.

Jura Krakowsko-Częstochowska

Jura Krakowsko-Częstochowska (ryc. 1) leży w południowej Polsce. Ciągnie się wąskim pasmem pomiędzy Krakowem na południu a Częstochową na północy. Zajmuje powierzchnię 2,615 km², co stanowi około 0,8% całego kraju.

Do wyjątkowości tych ziem w dużej mierze przyczynia się krajobraz kulturowy, który tworzą relikty dawnego osadnictwa wraz z zabytkami architektury i sztuki malowniczo wplecione w zabytkowe zespoły zieleni.

Najbardziej charakterystyczne są tu jednak dzieła sztuki obronnej, osadzone na wapiennych skałach warowne zamki i strażnice strzegące szlaku współcześnie znanego jako Orle Gniazda (ryc. 2, 3).

Wyżyna Krakowsko-Częstochowska znajduje się na obszarze sfałdowanego i usztywnionego platformowanego podłoża paleozoicznego przykrytego pokrywą skał osadowych. Główna część utworów

Key words: regional architecture, landscaping, local materials, local colouring

Nowadays, the traditional use of locally available raw materials is being increasingly replaced with the use of synthetic materials in a wide range of colors. This means that aesthetically integrating architecture into the surrounding landscape has become more difficult. This leads to a sense of alienation from nature, of which man is an inherent part. Urban and rural planning processes have a decisive impact on the economic factors that stimulate the mechanism of distancing man from nature and situating him in an artificial environment that is foreign to physical and psychological sensitivities. The steady rise in the degree of artificiality in the environment produces surroundings that are more uniform and monotonous in character [Celadyn 1992].

Wiktor Zin [2005] said: *“Architecture is the adding of a part to the already existing whole which is the landscape environment. There are two possibilities: tuning into the harmony of nature and landscape or creating a deliberate contrast to them.”*. This article presents examples of architecture that are harmonious adaptations to the real landscape. Fieldwork was done and research materials collected from Kraków-Częstochowa Jurassic Highland and Podhale in Poland and from the Tyrol and Sidi Bou Said in Tunisia. Comparisons of two highly diverse envi-

Ryc. 1. Naturalny krajobraz Jury Krakowsko-Częstochowskiej (fot. A. Podolska)

Fig. 1. The natural landscape of the Kraków-Częstochowa Jurassic Highland (photo by A. Podolska)

ronments are used to show how local raw materials can shape the visual harmony between the landscape and elements introduced by man.

The Kraków-Częstochowa Jurassic Highland

The Kraków-Częstochowa Jurassic Highland (Fig. 1) is located in southern Poland. It is a narrow strip which stretches between Kraków in the south and Częstochowa in the north. It has a surface of 2615 km² and represents approximately 0.8% of the country.

This region represents a unique contribution to the cultural landscape from the relicts of a historic settlement and monuments of architecture

and art beautifully woven into a landscape containing a rich geological composition.

The most renowned landmarks are the limestone-fortified castles and watchtowers guarding the route today known as the “Eagle Nests” (Fig. 2, 3).

The Kraków-Częstochowa Upland is located in a folded and stiffened platform of Paleozoic substrate covered with a layer of sedimentary rock. The main part of the formations and rock layer come from the Jurassic period. During that period, a warm sea flooded the present territory of the Jurassic Highland, leaving – in addition to plant and animal residues – clay deposits containing iron ore. Several varieties of limestone, including: rocky, plate and thick-bank limestone were deposited. Rocky limestone, being the most

Ryc. 2, 3. Warowne zamki na szlaku Orlich Gniazd. Od lewej: zamek w Ogrodzieńcu, zamek królewski w Ojcowskim Parku Narodowym (fot. A. Podolska)

Fig. 2, 3. The fortified castles on the Trail of the Eagles' Nests. From left to right: castle in Ogrodzieńcu, a royal castle in the Ojców National Park (photo by A. Podolska)

i pokrywy pochodzi z okresu jurajskiego. W owym czasie osadziły się na dnie ciepłego morza zalewającego obecne tereny Jury, oprócz resztek roślin i zwierząt, również pokłady łożysk zawierających rudę żelaza. W ciepłym morzu zalewającym omawiany teren osadziło się kilka odmian wapieni, m.in.: skalisty, płytowy i gruboławicowy. Wapień skalisty, jako najodporniejszy na erozję, tworzy najbardziej charakterystyczne dla Wyżyny skały zwane ostańcami i skałki w dolinach potoków. Skała wapienna bogata jest w skamieniałości szczątki nieistniejących już dziś organizmów morskich. Ich szkielety i pancerze, zbudowane przeważnie z węglanu wapnia, gromadziły się przez miliony lat na dnie morza, tworząc grube pokłady. Skamieniałościami przewodnimi mezozoiku są amonity i belemnity, których odciski

i ośrodki z łatwością można znaleźć wśród skał na Jurze (ryc. 4).

W całym regionie widać wyraźne powiązanie architektury z lokalnym materiałem kamiennym (ryc. 5), który na omawianym obszarze znalazł oprócz konkretnego zastosowania budowlanego również duży udział jako materiał dekoracyjny i wykończeniowy.

Masowe występowanie wapieni w dwóch środowiskach: naturalnym (otwarty krajobraz) oraz przekształconym przez człowieka (w budownictwie i architekturze) nadaje regionowi specyficzny charakter i wyróżnia go w skali całego kraju. Wapień jurajski w budownictwie regionalnym stosowany był od XII wieku. Jednak szczególnie popularny stał się przy wznoszeniu budownictwa obronnego [Wróblewski 2000]. System obronny granic Polski ze

Śląskiem był wykonany wyłącznie z wapienia z niewielkim udziałem cegły w uzupełnieniach.

Skaliste, wapienne wzgórza tworzą tam prawie nierozzerwalne kilkukilometrowej szerokości pasmo stanowiące naturalną obronną przegrodę terenową przebudowaną przez człowieka w zamki obronne stanowiące dzisiaj dużą atrakcję turystyczną na szlaku Orlich Gniazd. Nazwa ta jest jak najbardziej celna, gdyż trasa prowadzi przez ciąg ruin zamków, które jak orle gniazda wkomponowane są w szczytowe partie grup skalnych.

Na przykładzie zamku w Ogrodzieńcu, jednego z największych i najlepiej zachowanych obiektów, Zbigniew Różycki [1979] ukazał, jak ewoluował wygląd tej budowli przez wieki. Ślady najstarszych założeń (XIII–XIV w.) pokazują, iż głównym

erosion resistant, gives the Upland its characteristic stones called outliers and small rocks in the stream valleys. The limestone rock is rich in fossil remains of now extinct marine organisms. Their skeletons and shells, composed mostly of calcium carbonate were accumulated over millions of years on the seabed, forming thick layers. The most common Mesozoic fossils are ammonites and belemnites, whose imprints and traces are easy to find among the rocks in the Kraków-Częstochowa Jurassic Highland (Fig. 4).

Throughout the region, a clear association can be seen between the architecture and the local stone material (Fig. 5), which in addition to being used for specific building foundations in this area was also used to a great extent as a decorative and finishing material.

The widespread presence of limestone, both in the natural landscape and the landscape formed by civilization in construction and architecture, gives the region a unique character and is unlike anywhere else in the whole country. Jurassic limestone had been used in regional construction since the 12th century. However, it was extensively used in the construction of military defenses [Wróblewski 2000]. The Polish border defenses with Silesia were made entirely of limestone with minor additions of brick.

The rocky, limestone hills form an almost inseparable land barrier which is several kilometers long on

Ryc. 4. Skamieniałości w skale wapiennej (fot. A. Podolska)

Fig. 4. The fossils in the limestone rock (photo by A. Podolska)

Ryc. 5. Użycie lokalnego wapienia w budownictwie Jury Krakowsko-Częstochowskiej (fot. A. Podolska)

Fig. 5. The use of local limestone in the Kraków-Częstochowa Jurassic Highland (photo by A. Podolska)

Ryc. 6, 7. Chata podhalańska, przykład z Zakopanego i Chochołowa (fot. A. Podolska)

Fig. 6, 7. An example of a Podhale hut in Zakopane and Chochołów (photo by A. Podolska)

materiałem konstrukcyjnym był kamień zbierany z pobliskich pól. Pod koniec XV w. przy oknach pojawiają się belki z czerwonego zlepieńca parczowskiego używanego głównie na obramienia okienne. Na początku XVI w. przy zmianie właściciela zamku zadbano o jego większą solidność i trwałość. Na pierwsze miejsce w konstrukcji umocnień wysuwa się znaczny blok z wapienia skalistego wydobywanego w pobliskich kamieniołomach. W połowie XVI w. podczas kolejnej zmiany właściciela zamku znów dochodzi do licznych przebudowań. Zamek przybiera cechy renesansowe. Zmienia się również główny materiał, pojawia się wapień płytowy z kamieniołomu oddległego o kilka kilometrów. Kamień ten łatwo poddawał się obróbce, nie był jednak tak trwały jak materiał wcześniejszy. Szybko zmieniający się właściciele nie dbali o renowację popadającego w ruinę zamku, który

w 1959 r. otoczony został ochroną konserwatorską.

Prawdziwą ekspansję wapienia jurajskiego w lokalnym budownictwie wiejskim datuje się na koniec XIX wieku wraz z ożywieniem gospodarczym regionu. Najczęściej stosowany był wapień szarobiały lub kremowy. Sam wapień, mimo że znalazł zastosowanie w budownictwie sakralnym i do wznoszenia baszt i wież obronnych, a także budynków reprezentacyjnych oraz wykańczania detali i stawiania rzeźb wolno stojących, nie cieszył się dużą popularnością. Wynika to z jego budowy wewnętrznej i struktury. Kamień ten odznacza się kruchością, znaczną nasiąkliwością i słabą mrozoodpornością. Zaletami wapienia są: duża podatność na obróbkę kamieniarską oraz jego niska cena i ogólna dostępność w tym rejonie. Często do ozdoby domów stosowano uzupełnienia wapienia z wtopionymi w niego

amonitami, które wraz z innymi skamieniałościami odgrywały rolę naturalnych elementów zdobniczych i przyczyniały się do regionalnego charakteru zabudowy. Faktura wykończenia wapiennej elewacji uzależniona była od zamożności inwestora. W uboższych zabudowaniach stosowano zazwyczaj nieobrobiony i nieregularny kamień, w zamożniejszych – obrobiony i gładki.

Podhale

Nawiązanie do regionalnych wzorów i czerpanie z tradycji i miejscowej kultury najbardziej widoczne jest na Podhalu, gdzie dawna forma nadal jest inspiracją dla budujących. Architektura podhalańska należy do jednej z najlepiej zachowanej drewnianej architektury (ryc. 6, 7), która poprzez użycie lokalnego materiału wspaniale wpisuje się w otaczający krajobraz.

which fortified castles were built which are today a major tourist attraction on the trail of the Eagles' Nests. The name is very appropriate, because the route runs through a series of castle ruins, and like an eagle's nest are positioned in the upper reaches of rock faces.

Taking as an example the Ogrodzieniec castle, one of the largest and best preserved sites, Zbigniew Różycki [1979] noted how the appearance of the building evolved over the centuries. Traces of the oldest structure from the XIII–XIV centuries show that the main construction material was stone gathered from nearby fields. At the end of the 15th century, beams of red Parczów conglomerate were predominantly used for window frames. At the beginning of the 16th century there was a change of owner, who completed restorative work and fortified the castle. The fortifications extended along large blocks of rocky limestone from nearby quarries. In the mid-sixteenth century after another change of ownership, the castle again underwent significant reconstruction. The castle took on characteristics from the Renaissance and the addition of a slab of limestone from a quarry a few kilometers away. This stone is easy to process; however, it was not as strong as the earlier material and the rapidly changing owners allowed the castle to fall into disrepair. The castle ruins were given conservation protection in 1959.

An increase in the use of Jurassic limestone in local rural construction

began in the late nineteenth century with the economic recovery of the region. The most frequently used was the gray-white or cream-colored limestone. Although limestone was used to construct religious sanctuaries and to erect towers, defensive battlements, residential dwellings, and in decorative finishing, the erection of freestanding limestone sculptures did not enjoy great popularity. This is due to its internal construction and structure, which is characterized by brittleness, high water absorption and poor resistance to frost. The advantages of working with limestone are ease of stonework, low price and wide availability in the region. Limestone embedded with ammonites was often used to embellish houses, and together with other fossils provided natural decorative elements and contributed to the regional character of the architecture. The texture of the limestone facade finishing depended on the wealth of the owner. Less expensive houses normally used unprocessed and irregular stones, more expensive ones smooth, processed stones.

The Podhale

A regional pattern of construction and local culture are most evident in Podhale, where historic architecture is still an inspiration for developers. Podhale has some of the best-preserved wooden architecture (Fig. 6, 7), which perfectly blends

with the surrounding landscape through the use of local natural materials.

As I. Tłoczek [1985] wrote *"in no other region, has there been such perfect balance between function, structure and form, like in a Podhale house. Every element of the building has its own specific place, designated task and regional name. The exterior of a Podhale cottage provides a frame for a well-designed space that meets all the requirements of utility and art, and also effectively counteracts the harsh forces of nature."* At the end of the nineteenth century, a modified style of Podhale architecture was introduced by Stanisław Witkiewicz. He took into account ever-increasing social needs and different utility programs. Houses inspired by Witkiewicz are characterized by an expanded program, solid fragmentation, and high stone basement plinth; attics were used for living space; and decorative detailing done with exquisite woodcarving. These houses became the model for a new style in Zakopane, in preference over other styles that were popular in neighboring countries [Śledzikowski 2004]. Throughout the region use of colour can be seen that is in accordance traditional patterns. On many buildings, roofs were made of traditional shingling and blackened with time; walls, if they were plastered took on a warm yellowish color over time reminiscent of the colors of wood. Important to architectural design was the consideration given to adapting

Jak napisał I. Tłoczek [1975]: „w żadnym innym regionie nie doszło do tak idealnej zgodności funkcji, konstrukcji i formy, jak w domu podhalańskim. Każdy element budynku ma swoje określone miejsce, wyznaczone zadanie i regionalną nazwę. Forma zewnętrzna chaty podhalańskiej tworzy otoczkę dla dobrze obmyślanej przestrzeni, która spełnia wszystkie wymagania użytkowe i plastyczne, a także bardzo skutecznie przeciwdziała niesprzyjającym siłom przyrody”. Pod koniec XIX w. został wprowadzony przez Stanisława Witkiewicza zmodyfikowany model podhalańskiej architektury. W nowym projekcie uwzględnił wciąż rosnące potrzeby społeczne i odmienne programy użytkowe. Domy zainspirowane przez Witkiewicza odznaczają się rozbudowanym programem, rozczłonkowaniem bryły, wysokim kamiennym cokołem piwnicznym, wykorzystaniem poddaszy na warunki mieszkalne, dekoracyjnym detalem cechującym się wysoko rozwiniętą sztuką snycerską. Domy te stały się modelami nowego stylu zakopiańskiego, który został dzięki temu ocalony od innych obcych form [Śledzikowski 2004]. W całym regionie zauważyć możemy stosowanie kolorystyki zgodnej z tradycyjnie ukształtowanym wzorcem. W wielu budynkach pokrycia dachowe są ciemne na wzór czerniejących z czasem tradycyjnych pokryć z gontu, ściany, jeśli są tynkowane, otrzymują ciepłe żółtawe barwy, które nawiązują do kolorów drewna. Istotne jest

wówczas, aby projektem dostosować się do warunków środowiska, czyli wziąć pod uwagę usytuowanie budynku i jego proporcje bryły, kształt dachów, rodzaj materiałów budowlanych pochodzenia lokalnego. Korzystając z tradycji, należy pamiętać o wnikliwej analizie występujących cech regionalnych w architekturze budynku i detalu [Zaniewska i in. 2000].

Na Szczycie Ziemi w Rio de Janeiro w 1992 r. zgodnie z Agendą 21. ogłoszono, że rządy powinny postarać się o „zapewnienie wszystkim dostępu do ziemi i tanich materiałów budowlanych, aby kształtować krajobraz zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju”. W programach budownictwa należy nałożyć największy nacisk na wykorzystanie miejscowych materiałów, energooszczędne projektowanie i używanie materiałów, które nie szkodzą zdrowiu.

Kraje alpejskie i Sidi Bou Said

W wielu krajach do zapewnienia wizualnej harmonii pomiędzy otaczającym krajobrazem a projektowaną i wznoszoną architekturą stworzono rygorystyczne przepisy prawne [Freistaat Thüringen... 1999]. Takie prawo istnieje m.in. w Austrii, Niemczech i Szwajcarii, gdzie elastyczne przepisy pozwalają różnicować proporcje używanych materiałów w obrębie jednej głównej zasady

(np. drewno powinno stanowić minimum 30% materiału elewacji na tle białego muru) [Tarajko-Kowalska, Kowalski 2007]. Dozwolona jest indywidualność w doborze barw detalu, które jednak wizualnie muszą pasować do całości zespołu.

Barwy są podstawowym elementem naszego życia. Często nie zdajemy sobie sprawy, że potrzebujemy ich podobnie jak innych nieodłącznych składników naszej egzystencji.

Tunezyjskie miasteczko Sidi Bou Said to przykład ukazania narzuconej przez człowieka barwy współistniejącej z lokalną architekturą. Dzięki białoniebieskiej kolorystyce miasteczko to wyróżnia się na tle innych miast i jest od razu rozpoznawalne.

Sidi Bou Said to małe, piękne miasteczko z oryginalnie pomalowaną zabudową, położone wysoko na skalnym płaskowyżu nad Zatoką Tuniską, około 10 km na północny wschód od Tunisu. To wspaniały teren spacerów w labiryncie wąskich brukowanych uliczek oplatających egzotyczną zabudowę. Bielone wapnem ściany zdobią malowane na niebiesko gięte artystycznie kraty okien i bram oraz różnorodny błękitny detal (ryc. 8, 9). Charakterystyczna białoniebieska kolorystyka została nadana miastu przez barona d' Erlangera. W XIX w. szukający spokoju i piękna krajobrazu Francuzi zaczęli budować tutaj swoje wille [Monro-Hay 2006]. Zgodnie z nakazem barona elewacje wszystkich budynków mogły być

to local environmental conditions, evidently seen in the location of a building, its dimensions, shape of the roof, and type of building materials of local origin. Studying these examples highlights the benefits of conducting a thorough analysis of existing regional characteristics in building architecture and detailing [Zaniewska 2000].

At the „Earth Summit” in Rio de Janeiro in 1992, according to Agenda 21 a proclamation was made that governments should try to “ensure all access to land and inexpensive building materials to shape the landscape in accordance with the principles of sustainable development”. Development programs should place

the greatest emphasis on the use of local raw materials, energy-efficient designs and the use of materials that do not pose a health hazard.

The Alpine countries and Sidi Bou Said

In many countries, to ensure visual harmony between the surrounding landscape and designed and constructed architecture, there are rigorous legal provisions [Freistaat Thüringen...1999] Such is the case, among others, in Austria, Germany and Switzerland, where regulations allow for flexibility in specifying materials to be used within an overall principle of proportions, e.g., wood

should be a minimum of 30% of the façade material against a white wall [Tarajko-Kowalska 2007]. Individuality is allowed in the choice of accent colors, which, however, must visually fit into the overall whole.

Color is an essential part of our lives, although color is not often as inherently recognized as other necessities of existence.

The small Tunisian town of Sidi Bou Said is an example of how color introduced by man coexists with the local landscape. The immediately recognizable white-blue colouring differentiates the small town from other cities.

Sidi Bou Said is a small, beautiful town with uniquely painted

Ryc. 8, 9. Białoniebieska zabudowa Sidi bou Said (fot. A. Podolska)

Fig. 8, 9. The white-blue building development of Sidi Bou Said (photo by A. Podolska)

malowane wyłącznie na biało z dodatkiem niebieskiego detalu. Dzięki czemu do dzisiaj miasteczko zachowało swój oryginalny charakter.

Wnioski

Obserwując regionalne typy wiejskiej czy też małomiasteczkowej architektury, możemy zauważyć istnienie zależności jej formy od środowiska przyrodniczego. W kształtowaniu architektury wiejskiej najsilniejszą rolę odgrywały klimat i ukształtowanie terenu. Ze względu na dostępność najczęściej wykorzystywane były lokalne materiały. W Polsce, niegdyś ze względu na duże zalesienie, dominującym materiałem budowlanym było drewno, a na obszarach aktywnych gospodarczo również słoma, będąca popularnym tworzywem używanym do krycia dachów i materiałem pomocniczym przy budowie ścian glinobitych. Na fundamenty używano kamieni, takich jak granit i piaskowiec, wapień i głązy narzutowe. Istotny był również talent budowniczego. W przeszłości dużą rolę odgrywały walory plastyczne domu, a także respektowano panujące w danym okresie style bądź typy regionalne. W okolicach bogatych w drewno, głównie na terenach górskich, powstawały artystyczne rzemiosła: ciesielskie, stolarskie, snycerskie. Stosowane w eksponowanych częściach budynku motywy zdobnicze nawiązywały do motywów roślin-

nych lub zwierzęcych i tym samym podkreślały ścisły związek człowieka z przyrodą.

Użycie lokalnego materiału stanowi o większej rozpoznawalności danego miejsca. Niektóre regiony Polski bezpośrednio utożsamiane są z lokalnymi surowcami mineralnymi, jak np. wapień z Jury Krakowsko-Częstochowskiej, stanowiący jej „wizytówkę”, dzięki której obszar jest rozpoznawalny na większą skalę.

Obecnie już coraz rzadziej wykorzystuje się lokalne materiały, w związku z czym integracja architektury z otaczającym krajobrazem jest utrudniona. Do polepszenia przyszłego kształtu architektury nawiązującej do wzorców regionalnych znaczący wpływ będą miały pewne czynniki, tj.: odpowiednie, trwałe zapisy w Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego oraz w studium zagospodarowania województwa o planowaniu regionalnym; stworzenie szablonów wzorcowych ukazujących przykładowe rozwiązania nowo powstającej zabudowy na danym terenie, która jednocześnie kontynuuje cechy architektury regionalnej i spełnia wymagania współczesnych budynków, a także stosowanie konkretnych palet barwnych nawiązujących do kolorów rodzimych materiałów.

Anna Podolska

Institut Architektury Krajobrazu
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

Literatura – Literature

1. Celadyn W., 1992. Architektura a systemy roślinne. Studium relacji między elementami architektonicznymi a roślinnymi. Monografia 134, 6–9.
2. Freistaat Thüringen, 1999. Dorferneuerung In Thüringen. Thüringer Ministerium für Landwirtschaft, Naturschutz und Umwelt, 18–22; Hausen A. Bauen im Moseltal. Eine Initiative der Dorferneuerung in Rheinland – Pfalz. Wein Kultur Landschaft, 8-14.
3. Monro-Hay S., 2006. Przewodnik Pascala. Dookoła Świata-Tunezja, 58.
4. Różycki S., 1979. Geolog detektywem. Na tropach ludzi, kultur i sztuki. Wiedza Powszechna, Warszawa.
5. Śledzikowski T., 2004. Polska. Zabytki drewniane. Wydaw. Kluszczyński, 9, 62–63.
6. Tarajko-Kowalska J., Kowalski P., 2007. Kształtowanie harmonii wizualnej między krajobrazem a architekturą w oparciu o kolor. Materiały z międzynarodowego Kongresu Polskich Architektów Krajobrazu. Sztuka ochrony i kształtowania środowiska. Twórczość – nauka – dydaktyka, Kraków 20–22 września 2007, 101.
7. Tłoczek I., 2000. Dom mieszkalny na polskiej wsi. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, 58.
8. Wróblewski S., 2000. Kolor i faktura w budownictwie wiejskim regionu Jury Krakowsko-Częstochowskiej, *Architectus*, nr 1 (7), Wrocław, 137–141.
9. Zaniewska H., Pawła-Zawczykraj A., Gloza-Musiał H., 2000. Zagospodarowanie przestrzenne i zabudowa wsi, SGGW, Warszawa, 112.
10. Zin W., 2005. Narodziny krajobrazu kulturowego. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania, Rzeszów.

buildings located high on a rocky plateau over the Gulf of Tunis, about 10 km northeast of Tunis. It's a great area for walking around with a labyrinth of narrow cobbled streets. Whitewashed walls are trimmed in blue, with artistically carved lattice windows and doors, and various other blue accents (Fig. 8, 9). The characteristic blue-white theme was introduced to the city by baron d'Erlanger, a Frenchman who in the nineteenth century went looking for a peaceful and scenic landscape to build a villa [Monro-Hay 2006]. The baron ultimately ordered all facades of all the buildings in town to be painted only in white with blue accents. Because of his edict the town adopted a character which has been preserved until today.

Summary

Two types of rural or small-town architecture were presented to demonstrate how an architectural style could be based on the attributes of the natural environment. Landform played the largest role in shaping the rural architecture in these places, and local materials were primarily used due to ease of availability. In Poland, because of extensive forestation in the past, the dominant building material was wood. In agriculturally active areas straw was a popular material used for roofing and packed clay materials for the construction of walls. Stones were used as a foundation,

mainly granite and sandstone, also limestone and boulders. The skill of the builder was also important. In the past, more attention was placed on the visual qualities of a house, and styles in vogue during a period or a regional type of tradition were followed. In areas rich in timber, mainly in mountainous areas, artistic crafts developed: carpentry, joinery, and woodcarving. Decorative motifs used on building exteriors identified with local plants or animals and emphasized the close relationship of man with nature.

The use of local building materials creates the associations with a given location. Some Polish regions are directly identified with the local mineral resources, such as the limestone of Kraków-Częstochowa Jurassic Highland, its local calling card which promotes faster recognition of the area.

Today, local raw materials are far less frequently used, and because of this the integration of architecture into the surrounding landscape is more difficult. The direction that regional patterns of architecture will take in the future depends on the impact of many factors, such as: well-kept, permanent records of Local Land Use Plans and zoning studies for the voivodeship on regional planning, the creation of master templates with examples of newly built structures on a given site, and the use of specific color palettes that are associated with the colors of local raw materials. This

would both preserve the features of regional architecture and meet the requirements of modern buildings.

Anna Podolska

Institute of Landscape Architecture
University of Environmental and Life Sciences
in Wrocław